

Okulda Zorbalık ve Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesinin Yönetimi (Muğla Merkez İlçe Örneği)*

Vural Hoşgörür**, Asil Orhan***

Makale Geliş Tarihi: 18/02/2017

Makale Kabul Tarihi:23/08/2017

Öz

Bu çalışmanın amacı, ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan okul yöneticilerinin okulda şiddet ve zorbalığı önleme yönetimi konusundaki görüşlerini değerlendirmek ve çözüm önerileri oluşturmaktır. Araştırmaya 33 okul yöneticisi katılmıştır. Bu yöneticilerden 12'si (%36) ilkokul, 8'i (%25) ortaokul ve 13'ü (%39) lise okul müdürüdür. Çalışmada, araştırmanın kantitatif kısmında anket, niceliksel kısmında olgu bilim yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlara göre; okullarda yaşanan zorbalık ve şiddet olaylarının itme-kakma, kavga, arkadaşını aşağılama, çeteleşme, zorla bir şey kabul ettirmeye çalışma gibi davranışlardan oluştuğu anlaşılmıştır. Okul müdürlerinin görüşlerine göre bu tür davranışların nedenlerinin; ailenin çocuğu yetiştirme tarzından, aile içi şiddetten, öğrencinin içinde bulunduğu çevreden, görsel medyadaki şiddet içeren yapımlardan, öğrencinin akademik başarısızlığından kaynaklanabileceği bilgisine ulaşılmıştır. Okul müdürlerinin okulda şiddeti ve zorbalığı önlemek amacıyla gerçekleştirdikleri etkinliklerden bazılarının; öğretmenleri bilgilendirme, öğrencilerle birlikte kurallar belirleme, riskli alanları denetim altında tutma ve öğrenci velileri ile iletişim kurma olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okulda şiddet, okulda zorbalık, okul yönetimi, etkili okul, okul güvenliği

The Causes of Bullying and Violence at Schools and Managing the Prevention of It (The Sample of Muğla Province)

Abstract

The purpose of this study is to evaluate the opinions of school administrators working in primary, secondary and high schools regarding the prevention of bullying and violence at schools and to develop solution offers about this subject matter. The participants of the study consisted of 33 school administrators working in the central district of Muğla province. 12 (%36) of these administrators were working at primary schools, 8 (%25) of them were working at secondary schools and 13 (%39) of them were working at high schools. In the study, survey model was used in the quantitative part of the study whereas case study method was applied in the qualitative part of the study. According to the results of the study, it was found out that bullying and violence behaviors at schools mostly consisted of such behaviors as pushing and jostling, fighting, humiliating other friends, getting ganged and imposing something by force. Additionally, it was seen that activities such as informing teachers, stating rules together with the students, keeping risky areas of school under control and keeping in contact with parents are some of the activities conducted by school administrators with the purpose of preventing bullying and violence at schools.

Keywords: Violence at school, bullying at school, school administration, effective school, school security

*Bu çalışma, 11-14 Mayıs 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen 15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Muğla, Türkiye, vuralhosgorur@mu.edu.tr

*** MEB, Muğla İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Muğla, Türkiye, asilorhan@mynet.com

Giriş

Okulun eğitim ve öğretim dışında da pek çok görevi vardır. Bunlardan bazıları okulun basitleştirme, denge kurma ve temizleme işlevleridir. Okulun temizleme işlevi, mevcut çevrede var olan işe yaramaz ve zararlı durumları ortadan kaldırarak temiz bir çevre oluşturma çabasıdır (Tezcan, 1994). Ancak pek çok nedene bağlı olarak maalesef okullarda istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaşmaktadır. Araştırmalar, çocuk ve ergenler arasında saldırgan davranışların yayıldığını (Donat Bacıoğlu ve Özdemir, 2012; Webster-Stratton, 1999), okulların önemli sorunlarından biri haline gelen bu durumdan dolayı bazı öğrencilerin zarar gördüğünü göstermektedir. Flannery ve arkadaşları (2003), okul çağındaki çocuk ve ergenler arasında, görülen şiddete yönelik davranışlar yanında, zorbalık olarak tanımlanan davranışlara da dikkat çekmektedir. Akran zorbalığı, okulların güvenli birer kurum olmalarının önünde önemli bir sorun oluşturmaktadır (Gökler, 2009; Işık, 2009). Yaşanan zorbalık ve şiddetin, çocuk ve ergenlerin gelişimleri ve ruh sağlıkları üzerinde olumsuz etkileri söz konusu olabilmektedir.

Zorbalık; birbirini tanıyan iki kişi arasında rahatsızlık verici olan ve tekrarlanarak gerçekleşen bir olumsuzluktur (Farrington, 1997). “Zorbalık” kavramı, eğitim içerikli olarak bir öğrenci veya grubun diğerlerine sürekli ve kasıtlı olarak baskın olması biçiminde tarif edilmektedir (Furniss, 2000). Baskın olan birey sürekli olarak daha zayıf olan üzerinde taciz ve eziyet yoluyla strese sebep olmaktadır (Besag, 1989; Olweus, 1991; Roland, 1989; Smith, 1991). Alan yazında zorbalık saldırganlığın bir formu olarak tanımlanmaktadır. Okulda zorbalık davranışlarından bazıları; ad takma, dalga geçme, sözel olarak tehdit etme, dışlama, hakaret etme, küçük düşürme, kasıtlı olarak korkutarak kurbanın para ve eşyalarını alma bu zorbalık davranışlarından bazılarıdır (Pişkin, 2002).

Şiddet; kısaca sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma biçiminde tanımlanabilmektedir. Şiddetin ne olduğu konusunda farklı tanımlar yapılmış olmakla birlikte belki de en kapsamlı tanımı Dünya Sağlık Örgütü yapmıştır. Bu tanıma göre şiddet; “bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel zor kullanma” olarak tanımlanmaktadır (Krug, vd., 2002). Okulda şiddet; gelişme ve öğrenmeyi engelleyen, okul atmosferine zarar veren suça yönelik eylemlere ve saldırganlığa işaret etmektedir (Furlong & Morrison, 2000). Pek çok konuda olumsuzluklar yaratan bu durumun önlemler alınarak önüne geçilmesi gerekmektedir.

Okullarda görülen zorbalık ve şiddet olayları eğitim öğretim etkinliklerini, bireyin ruh sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkilemesi nedeni ile önemli bir konudur (Terzi, 2007). Yapılan çalışmalar, okullarda şiddeti önlemenin sadece emniyet görevlileri, kanunlar ve disiplin cezaları gibi yöntemlerle önlenemeyeceğini göstermiştir (Eisenbraun, 2007; Postema, 2006). Perry (2001), şiddete başvurma bakımından risk altında olan çocukları; dürtülerini kontrol edemeyen ve tepkisel

davranan, okuldaki sosyal etkinliklere katılmayan veya dışında kalan, derslerinde sorun yaşayan ve başarısız olan, evlerinde şiddete uğrayan veya şiddete şahit olan, istismara uğramış olan ve parçalanmış ailelerin çocukları olarak ifade etmiştir.

Okulda Zorbalık ve Şiddet

Okul toplumsal bir ortamdır ve okul toplumunu oluşturanlar, okulun içinde yaşadığı toplumdan okula gelen bireylerdir. Doğal olarak, okul toplumunu oluşturan bireyler içinden geldikleri toplumun özelliklerini de beraberlerinde okula getirmekte, okul dışında öğrendikleri davranışları okula taşımaktadırlar. Bu davranışlar olumlu olabildiği gibi olumsuz davranışlarda olabilmektedir. Okullarda yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak daha güçlü olan öğrencilerin kendilerinden daha güçsüz olan çocukları hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesi okul zorbalığıdır. Bu kavrama dayalı olarak okuldaki bazı öğrencilerin diğer öğrencileri dövmesi, tokat atması, itmesi, çekmesi, korkutması, alay etmesi, kızdırması, kötü lakaplar takması, hakaret etme ve küçük düşürmesi gibi edimler okuldaki öğrenci şiddetini anlatmaktadır (Pişkin, 2002). Şiddet bireysel olabileceği gibi, bu kişilik özelliklerine sahip birden fazla öğrencinin bir araya gelerek çeteler oluşturması ile de ortaya çıkabilir. Bu durumun önlenmesinde başarısız olunması halinde çocuklar bu yolla kendilerini daha güçlü hissedebilir, durumdan zevk alabilir ya da diğerlerinin bunu hak ettiğini düşünebilirler (Tural, 2006). İstenmeyen bu olumsuz davranışlar bu sayede pekişebilir ve okulda olduğu gibi okul dışında da kullanılmaya başlanılabilir.

Okullarda giderek artan şiddet olayları, bu kurumları güvenli bir şekilde eğitim alınabilecek yerler olmaktan uzaklaştırmaktadır (MEB, 2015). Okulda şiddet; öğrenciler arasında olduğu gibi, öğrenci ile öğretmenler veya okul yöneticileri ve personel arasında da yaşanabilmektedir (Kızmaz, 2006). Müdür, okul yönetimin başıdır (Güçlü, 2000). Bu nedenle eğitim kurumlarında zorbalığı ve şiddeti önlemede okul müdürlerinin görev ve sorumlulukları da yüksektir.

Okulda zorbalık, konusu bilinen çok eski bir olgu olmasına (Olweus, 1995), rağmen dünya da ancak 1970'lerin başından itibaren araştırma konusu haline gelmiştir. İngiltere, Japonya, Hollanda, Avustralya, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerin dikkatini 1980'ler ve 1990'ların başlarında çekmeye başlamıştır. Okulda zorbalık ve şiddet konusu, Türkiye' de de ele alınan bir sorundur ve konunun bir çalışma alanı olarak kabul edildiğini söyleyen çalışmalar mevcuttur (Avcı, 2006). Yapılan çalışmaların daha çok zorbalık konusunu ele alan çalışmalar olduğu (Çınkır ve Karaman-Kepenekçi, 2003; Kapıcı, 2004; Pişkin, 2002), okulda yaşanan şiddeti araştıran çalışmaların yeter düzeyde olmadığı söylenebilir (Aksu, 2002). Ancak son yıllarda okullarda yaşanan şiddet olaylarının artış göstermesi nedeni ile dikkatler bu alana daha fazla yönelmiş ve okulda şiddetin önlenmesi ve azaltılmasına yönelik araştırmalar daha fazla yapılmaya başlanılmıştır. Okulda yaşanan zorbalık ve şiddet olaylarını önleme çalışmalarına hız verilmiştir (Işık, 2004). Bu çabaların okullarda yaşanan zorbalık ve şiddet davranışlarının önlenmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Milli Eğitim Bakanlığının “Okullarda Şiddetin Önlenmesi” konusundaki genelgesine (MEB, 2006) göre; okul yönetiminin okulun içinde ve dışında güvenliğin sağlanması için gerekli önlemleri alması, aynı şekilde okulda şiddet saldırganlık ve zorbalık oluşmasına neden olabilecek durumları en aza indirecek çalışmalar yapması, bunun için öğretmenleri ve personeli bilgilendirmesi, toplantılar düzenlemesi, sorun yaratan öğrencileri tespit edip bu öğrencilerin gecikmeden psiko-sosyal ve eğitsel destek almalarını sağlaması ve okul aile işbirliğini kuvvetlendirmesi gerekmektedir. Okullarda yaşanan zorbalık ve şiddet olaylarının öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri düşünüldüğünde okuldaki bu sorunlara yönelik olarak yapılacak çalışmalar önemli hale gelmektedir. Bu araştırmanın genel amacı; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda (bir örnek olarak Muğla İli Merkez İlçede) yaşanan zorbalık ve şiddet olaylarının nedenlerini araştırmak, bu olumsuz davranışları önlemek için okullarda alınan önlemleri irdelemek ve daha başka alınabilecek önlemleri tartışarak okul yöneticileri, öğretmenler, veliler ve genelde toplumsal farkındalık yaratıp, duyarlılık oluşturmak ve konuya ilişkin yeni öneriler geliştirmektir.

Bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okulda karşılaşılan zorbalık ve şiddet davranışları nelerdir
2. Okulda karşılaşılan zorbalık ve şiddet davranışlarının nedenleri nelerdir?
3. Okul yöneticilerinin okulda öğrenciler arasında karşılaşılan zorbalık ve şiddet türü davranışları önlemek bakımından gerçekleştirdikleri etkinlikler nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmada yapılan iş ve işlemler açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmıştır (Scruggs, Mastropieri & Mc Duffie, 2007). Nitel araştırmalar, ortaya çıkan anlamların sistematik olarak incelenmesinde tercih edilen araştırma yöntemleridir (Ekiz, 2003). Nitel araştırma yöntemlerinin doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması önemli özellikleridir (Uzuner, 1997; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu bağlamda nitel araştırmalar, araştırmanın üretildiği sosyal bağlama duyarlılığı sağlamakta ve gerçeği görmeye ve yorumlamaya olanak vermektedir (Rossman & Rallis, 1998). Araştırmada veriler görüşme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Bu çerçevede, okul yöneticilerinin okullarda görülen şiddet olaylarına yönelik değerlendirmeleri ve okulda yaşanan zorbalık ve şiddeti önlemek bakımından gerçekleştirdikleri çabaların betimlenmesine çalışılmıştır. Olgu bilim desenine göre yapılandırılan araştırmada veri toplamak amacı ile yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Problem durumu derinlemesine ve ayrıntılı olarak irdelemek istediğinde genellikle olgu bilim çalışması tercih edilmektedir (Yin, 2003). Bu tür çalışmalarda amaç; bireyin bir

olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve buna yüklediği anlamları ortaya çıkartmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Yarı yapılandırılmış görüşme formunda katılımcılara yedi adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Elde edilen yanıtlar içerik analizi yöntemi ile irdelenmiştir. Ayrıca yapılan araştırma konusunda var olan durumu betimleyebilmek için (Karasar, 2007) görüşme formu ekine on dört sorudan oluşan bir anket ilave edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2013 yılında Muğla İli Merkez İlçedeki Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı okullarda (ilkokul, ortaokul ve lise) görev yapan toplam 33 okul müdürü oluşturmuştur. Çalışma grubu, araştırmaya uygun olan okul yöneticileri arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik (homojen) örnekleme tekniği kullanılarak tespit edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Muğla İli Merkez İlçede görev yapan okul yöneticileri oluşturmuştur. Katılımcıların demografik özellikleri şöyledir: Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların 3'ü (%9) “kadın”, 30'u (%91) “erkek” dir. Görev türü bakımından katılımcıların tamamı okul müdürüdür. Kadın yöneticilerin ikisi ilkokul, bir tanesi ise ortaokul da görev yapmaktadır. Okul türü bakımından katılımcıların 12'si (%37) “İlkokul müdürü”, 8'i (%24) “Ortaokul müdürü” ve 13'ü (%39) “Lise müdürü” dür. (Tablo 1).

Tablo 1.

Okul Türleri

Kurum	Okul müdürü (N)	Yüzde (%)
İlkokul	12	37
Ortaokul	8	24
Lise	13	39
Toplam	33	100

Veri Toplama Aracı Oluşturma ve Verilerin Toplanması

Muğla ili Menteşe İlçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı İlkokul, Ortaokul ve Liselerde öğrenciler arasında yaşanan zorbalık ve şiddetin oluşma nedenleri ve bu istenmeyen davranışların önlenmesinin nasıl yönetildiği konusu araştırmacılar tarafından geliştirilen bir yarı yapılandırılmış soru formu ve ekinde bir anket kullanılarak okul müdürleri ile yüz yüze yapılan görüşmelerle ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu yarı yapılandırılmış soruları desteklemek amacı ile soru formu ekine araştırmanın genel amaçları ile alt amaçlarını esas alarak 14 sorudan oluşan bir anket konulmuştur. Hazırlanan veri toplama aracının dış geçerliğini sağlamak üzere alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur.

Görüşme formunun geçerliliğini sağlamak için alandaki öğretim elemanlarından, okul yöneticilerinden ve alan yazından faydalanılmıştır. Görüşme formu 4 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Çalışma grubundaki kişilere yüz yüze yapılan görüşmelerle sorulan sorular ile bu kişilerin görüşleri tespit edilmiştir. Görüşme sonunda not edilen hususlar daha sonra görüşme yapılan kişilere gösterilerek katılımcıların teyidi

alınmıştır. Kişilere sorular aynı sıra ile sorulmuştur. Görüşlerine başvuru okul müdürlerinin, herhangi bir endişe veya korkuya kapılmadan görüşlerini samimiyetle ifade etmeleri ve soruları tam bir güven içinde yanıtlamaları için uygun ortam sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşlerine başvuru kişilerin kendilerince önemli gördükleri hususları net bir şekilde açıklamalarını sağlamak ve konu ile ilgili daha detaylı bilgilere ulaşabilmek amacı ile okul müdürlerinin görüşme sorularına verdikleri yanıtlarda bir sınırlamaya gidilmemiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşme formun da yer alan sorular “ a- Kendi okul türünüzde, öğrencilerde görülen zorbalık ve şiddet davranışları nelerdir? b- Kendi okul türünüzde, öğrencilerde görülen zorbalık ve şiddet davranışlarının nedenleri nelerdir? c- Okulda zorbalık ve şiddeti önleme konusunda kendinizi hangi düzeyde algılıyorsunuz? (Yeterli düzeyde/ Orta düzeyde/ Yetersiz düzeyde) d-Okulda zorbalık ve şiddeti önleme konusunda neler yapıyorsunuz ve önerileriniz nelerdir?” şeklindedir.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Anketten beşli dereceleme ölçeği kullanılarak elde edilen veriler sayısallaştırılmış frekans, yüzde ve aritmetik ortalamaları hesaplanarak çözümlenmiştir. Dereceli ölçekte seçeneklerin ağırlıkları “1-Hiçbir zaman (1.00-1.79), 2-Nadiren (1.80-2.59), 3-Ara sıra (2.60-3.39), 4-Sıklıkla (3.40-4.19) ve 5-Her zaman (4.20-5.00) şeklinde dikkate alınmıştır. Araştırmada veriler “içerik analizi” tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz, kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaktadır (Miles & Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek 2005). Temel olarak birbirine benzeyen veriler kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiş daha sonra bunlar anlaşılabilir şekilde organize edilip yorumlanmıştır. Bunun için çalışmada öncelikle araştırmanın verileri kodlanmış, daha sonra kodlara ve temalara göre organize edilip tanımlanmış ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Bulgular bölümünde görüşme notları tırnak içinde verilmiş, daha sonra parantez içinde görüşmenin hangi elemana ait olduğu belirtilmiştir. Parantez içinde belirtilen kodlarda ilk rakam görüşme sırasını (1,2,3.....), ikinci olarak yer alan harf görüşme yapılan kişinin cinsiyetini (e=erkek, k=kadın), üçüncü olarak bulunan harf okul türünü (İ=ilkokul, O=ortaokul, L=lise) ifade etmektedir.

Bulgular ve Yorum

Okulda zorbalık ve şiddet konusunda yönetim tarafından gerçekleştirilen etkinliklerin belirlenmesine yönelik olarak kendilerine veri toplama aracı uygulanan okul müdürlerinin 3’ü (%9) kadın, 30’u (%91) erkektir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin 12’si (%37) ilkök, 8’i (%24) ortaokul ve 13’ü (%39) lise müdürüdür. Okul müdürlerinin %91’i lisans mezunudur. 2 (%7) okul müdürü yüksek lisans ve 1 (%2) okul müdürü doktora derecesine sahiptir. Araştırmaya katılan okul müdürlerinin %91’i 16 yıl ve üzeri hizmet yılına sahiptir.

Tablo 2.
Yöneticilik Kıdemi

Yöneticilik Hizmet Yılı	N	%
0-5 yıl	3	9
6-10 yıl	3	9
11-15 yıl	10	30
16 yıl ve üzeri	17	52
Toplam	33	100

Tablo 2’den de görüleceği üzere araştırmaya dahil olan okul müdürlerinin büyük çoğunluğu 16 yıl ve üzeri yöneticilik kıdemine sahiptirler. Araştırmaya katılan okul müdürlerinden elde edilen bilgilere göre; okul müdürleri okulda öğrenciler arasındaki zorbalık ve şiddeti önlemek bakımından önem sırasına göre okulda en çok “panolar oluşturup, duyurular yapma” ($x=4.70$), “öğrencilerle etkili iletişim kurma” ($x=4.61$) ve onlara “okulda kendilerini ifade etme olanakları tanıma” ($x=4.61$) davranışları gösterip, “okulda riskli alanları denetim altında tutma” ($x=4.58$) çabası içine girmektedirler.

Öğrencilerle etkili iletişim kurma ve okulda öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine olanak tanıma davranışları okul müdürleri ile yüz yüze yapılan görüşmelerde de ön plana çıkmıştır. Okul müdürlerinin okulda öğrenciler arasındaki zorbalık ve şiddeti önlemek bakımından daha düşük önemde gerçekleştirdikleri davranışlar ise “Okulda polisle birlikte tedbirler alma” ($x=3.27$) davranışdır ki bu konuda EARGED (2008, s.19) tarafından toplam 1.109 öğrenci üzerinde yapılan “Öğrencilerin Şiddet Algısı” araştırmasına göre; Öğrencilerin anne ve babalarından sonra en çok öğretmenlerine güvendikleri en son olarak ise polise güvendikleri anlaşılmıştır (7. sınıf ilköğretim okulu öğrencileri öğretmenlerine %79 güvenirken, polise %9 güvenmektedir. Benzer şekilde 10. sınıf orta öğretim öğrencileri öğretmenlerine %67.2 güvenirken, polise %6 oranında güvenmektedirler). Buna göre okulda polisiye tedbirler almanın şiddeti önleme, yönetme konusundaki etkisi tartışılabilir. Okul müdürlerinin görüşlerinden elde edilen bilgilere göre okul müdürleri okullarındaki zorbalık ve şiddet olaylarını önleyebilmek için genel olarak aşağıda belirtilen eylemleri gerçekleştirmektedirler.

- Öğretmenleri bilgilendirme,
- Öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini sağlama,
- Öğrencilerle beraber kurallar belirleme,
- Psiko-sosyal ve eğitsel destek sağlama,
- Okul kurallarını tavizsiz uygulama,
- Okulda Konferanslar düzenleme,
- Riskli alanları denetim altında tutma,
- Okul dışından destek sağlama,
- Velilerle işbirliği içinde olma,
- Öğrencilerle iletişim kurma,
- Sosyal etkinlikler düzenleme,

- Okulda panolar oluşturma,
- Öğrencileri bilgilendirme,
- Polisiye tedbirler alma.

Okul türlerine göre değerlendirme yapıldığında, araştırma yapılan okullarda yaşanan zorbalık ve şiddet eylemleri aşağıda belirtildiği şekilde gerçekleşmektedir.

İlkokullar

a- Erkek öğrenciler arasında kavga, kız öğrenciler arasında ise arkadaşını aşağılama eylemleri, hem erkek hem kız öğrenciler arasında itme kakma davranışları dikkat çekmektedir. Kapıcı (2004), ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin %40 oranında bedensel, sözel, duygusal ve cinsel zorbalığa maruz kaldıkları ve psikolojik değişkenlerle bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır.

Çalışma evreninde yer alan dört okul müdürü (%33) bu konu ile ilgili olarak yorum yapmazken, üç okul müdürü (%25) okullarında öğrenciler arasında zorbalık ve şiddet olayları olmadığını belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıda belirtilmiştir.

“Öğrenciler birbirleri ile kavga etmekte ve gruplaşarak şiddet içerikli davranışlarda bulunmaktadırlar (16-17)” (2k1). “Okul kurallarına uymamak istediğini zorla kabul ettirmeye çalışmak (65-66)” (6e1). “Okulumuz ilkökul düzeyinde olduğu için zorbalık ve şiddet davranışları yoktur. Sınıf öğretmenleri sorunları çözmektedir (272-273)” (29e1).

Okul müdürlerinin değerlendirmelerine bakıldığında okulda zorbalık ve şiddetin ilkökul seviyesine kadar indiği anlaşılmaktadır. Bu istenmeyen davranışların ilkökulda düzeltilmemesi halinde bunun daha sonraki öğretim kurumlarına daha kuvvetli bir şekilde yansıtacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

b- Okul müdürlerine göre, ilkökulda yaşanan zorbalık ve şiddet davranışlarının nedeni ailelerin düşük eğitim düzeyleri ve çocuklarını yetiştirme tarzları, görsel medyanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ile öğrencilerin psikolojik sorunlarıdır. ABD Kamu Sağlığı Hizmetleri Birimi'nin raporunda, çocuk ve gençlerin hayatında önemli bir yeri olan televizyonun saldırgan davranışlar üzerinde genel bir etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir (akt Özönur, 2010). Özcebe'nin (2006) “Şiddet algısı ve sıklığı” konulu araştırmasında, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin %43'ü, yedinci sınıfların %41.7'sinin şiddeti 'dayak' olarak tanımladığı, görülmektedir. Çocukların % 76.9'unun şiddeti sokakta yaşadığı, %56.5'inin ise TV'den etkilendiğini belirtmektedir.

Okulda yaşanan zorbalık ve şiddet davranışlarının nedeni konusunda beş okul müdürü bu madde ile ilgili yorum yapmamıştır. Bunun nedeninin ilkökullarda diğer öğretim kademelerine göre daha az zorbalık ve şiddet olayının yaşanması olduğu düşünülebilir. Ancak, Kapıcı (2004) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına

bakıldığında 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin %40 oranında zorbalık ve şiddet davranışları ile karşılaştıkları görülmektedir ki bu da hiç azımsanacak bir oran değildir. Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıda belirtilmiştir.

“Her iki öğrenci grubunda da ailelerin yetiştirme tarzı önemlidir. Ayrıca televizyonun da bunda etkili olduğunu düşünüyorum (4-7)” (1eİ).

“Öğrencilerin okuldaki zorbalık ve şiddet davranışlarının temelinde öğrencinin ailesinde ve bulunduğu çevrede olumsuz örnekler görmesi, ekonomik yetersizlikler (29-31)” (3kİ).

Okulda öğrenciler arasında gerçekleşen zorbalık ve şiddetin altında yatan en önemli neden çocuğun ailesi ve içinde bulunduğu çevredir. Çocuğun çevresinin (mekân ve davranış bakımından) değiştirilmesi halinde onun davranışlarının da değişebileceği söylenebilir.

c-Okulda zorbalık ve şiddeti önleme konusunda ilkökul yöneticilerinden 7’si (%58) kendisini yeterli gördüğünü, 3’ü (%25) kendisini orta düzeyde yeterli gördüğünü söylerken, 2’si (%17) bu konu ile ilgili olarak yorum yapmamışlardır. Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıdadır.

“Bulduğum yerleşim yeri olarak bu konuda yararlanabileceğim kaynaklar kısıtlı kalıyor. Kendim ve öğretmenlerimin yardımı ile oluşabilecek sorunları aşmaya çalışıyoruz. Kendimi orta düzeyde yeterli buluyorum (8-12)” (1eİ).

“Meslekte çok uzun zaman geçirmiş olmam ve tecrübe sahibi olmam nedeniyle yeterli düzeyde (2001-203)” (18eİ).

İlkokul müdürlerinin kendilerini okulda zorbalık ve şiddeti önleme konusunda yeterli gördüklerini söylemelerine karşın yapılan görüşmelerde bu müdürlerin okullarında da bu tür istenmeyen davranışların yaşandığı anlaşılmıştır. Bu istenmeyen davranışları düzeltme ve ortaya çıkmalarını engelleme konusunda okul müdürlerinin meslekte uzun zaman geçirme ve tecrübeli olmaları yanında daha profesyonel davranışlar sergileyebilmeleri de gerekmektedir.

d-İlk okul müdürleri okulda zorbalık ve şiddeti önleme konusunda; aile eğitimine önem verilmeli, şiddet uygulayan çocukların sorunlarının temelini inilmeli, öğretmenlerin zorbalık yapmaması ve şiddete başvurmaması öğrencilere sevecen yaklaşımlarının sağlanması, okulda öğrencilere değer verilmesi, sorun çözme ekiplerinin yeterli birikim sahibi olmalarının sağlanması. Şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıdadır.

“Aile eğitimine önem verilmeli, şiddet uygulayan çocuğun sorunlarının temelini inilmeli (24-28)” (2kİ).

“Eğer bir öğrenci öğretmeninin kendisini sevdiğini, benimsediğini hissederse orada çözülmeyecek bir sorun yoktur. Zorbalığı idareci, öğretmen ve çalışanlar bir çözüm olarak görmediği anda çözüm kapısı aralanmış demektir (85-92)” (6e1).

Ortaokullar

a-Aile içi problemlerin dışı bir yansıması olarak arkadaşlarına şiddet uygulama, Okul eşyalarına zarar verme. Başarısız öğrencilerin farklı alanlarda kendilerini zorla kabul ettirmeye çalışmaları (kız ve erkek öğrenciler için aynı), erkek öğrenciler arasında saygısız davranışlar, küfürleşme, kız öğrenciler arasında ötekileştirme ve arkadaşının malına kasıtlı olarak zarar verme. Oyun alanlarını paylaşma, güçsüzleri kenara itme ve gruba sokmama sıkıntıları (kız ve erkek öğrenciler için aynı) olduğu tespit anlaşılmıştır. Okullarda gözlenen şiddet davranışı açısından, ergenlik çağındaki öğrencilerin gösterdiği anti-sosyal davranışlar dört şekilde gözlenmektedir (Buluç, 2005); bunlar, disiplin problemleri yaratma, çetelere katılma, şiddet olaylarına katılma, okulda silah ve kesici aletler bulundurma. Görüşme yapılan sekiz ortaokul müdürlerinden bir tanesi (%13) okullarında zorbalık ve şiddet olmadığını söylemiştir. Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıdadır.

“Erkekler arkadaşlarına saygısız davranışlarda bulunmaktalar. Küfürlü konuşmalar zaman zaman gündeme gelmekte. Spor yaparken şiddet söz konusu olabiliyor. Kız arkadaşlar arası gruplaşma ve ötekileştirme söz konusu olabiliyor. Arkadaşının malına kasıtlı zarar vermeler söz konusu olabiliyor (128-134)” (10eO).

“Giriş ve çıkışlarda aceleci, saygısız davranma. Sırasını beklememe. Oyun alanlarına sahip çıkma güçsüzleri kenara itme (228-230)” (23eO).

b- Okul müdürleri okulda yaşanan zorbalık ve şiddet olaylarının nedenlerinin, çocuğun aile içinde yaşadığı sorunlar, yaşadığı travmalar, sosyal medyanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri, akademik olarak başarısızlık, paylaşma duygularının gelişmemiş olması (kız ve erkek öğrenciler için de geçerli) olduğunu söylemişlerdir. EARGED (2008), tarafından yapılan “Öğrencilerin Şiddet Algısı” araştırmasına göre; öğrencilerin şiddete yönelme nedenleri arasında öğrencilerin kendilerini kanıtlama duyguları (%65.9), şiddete maruz kalmaları (%31.6), saygı görme istekleri (%29.1) ve statü kazanma arzuları (%11.6) yer almaktadır. Görüşme yapılan okul müdürlerinden ikisi (%25) okulda yaşanan zorbalık ve şiddet olaylarının nedenleri ile ilgili yorum yapmamışlardır. Bu konu ile ilgili olarak Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıdadır.

“Çekemezlik kıskançlık, paylaşımsızlık. Sosyal medyanın olumsuz etkileri (135-136)” (10eO).

“Aile ve çevre (185)” (15eO).

Okullar toplum içinde yer alan toplumsal açık sistemlerdir. Girdilerini okul dışından almaktadırlar. Okula gelen öğrencilerin okul içindeki davranışlarının okul

dışından taşınan davranışlar olduğu söylenebilir. Bu manada okuldaki zorbalık ve şiddet davranışlarının bir önemli kaynağının da okul çevresi ve aile olduğu söylenebilir. Okulda yönetici ve öğretmenlerin olumsuz davranışlarının da öğrencilerdeki bu istenmeyen davranışları kuvvetlendirdiği düşünülebilir.

c-Okulda zorbalık ve şiddeti önleme konusunda ortaokul yöneticilerinden 7'si (%75) kendisini yeterli gördüğünü, biri (%25) kendisini orta düzeyde yeterli gördüğünü söylemişlerdir. Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıdadır.

“Kendimi yeterli düzeyde görüyorum çünkü zorbalık ve şiddet konusunda davranışın kaynağını neden ve niçinlerini araştırırım. Çözülebilecek sorunları karşılıklı iletişimle çözüme kavuştururum. Yetersiz kaldığım ağır psikolojik sorunları nedeniyle zorbalık ve şiddet gösteren öğrencileri gerekli kurum ve kuruluşlara yönlendiririm. Durum takibini mutlaka yaparım (110-114)” (7eO).

“Öğrenci sayısının az olmasından dolayı problemlere zamanında müdahale edilebiliyor (138-139)” (10eO).

d- Ortaokul müdürleri okulda zorbalık ve şiddeti önleme konusunda; Sorun yaratan öğrenci ve ailesine birlikte psikolojik destek verilmesi, kendini ifade edemeyen yada kendisini ifade etmesine izin verilmeyen öğrencilerin kendilerini ifade etmelerinin sağlanması, gerek ailede gerekse okulda ciddi denetimler yapılması, öğrencilere daha yakın davranılması, okulun zorbalık ve şiddet konusunda çevresindeki uzman kurum ve kuruluşlardan yardım alması, şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıdadır.

“.....bu öğrencilerin davranış bozuklukları aile kaynaklı olarak görülmektedir. Bu öğrencilere ailesi ile birlikte psikolojik destek verilmeli, yardım yapılmalıdır. Bu tür öğrencilerde aile bireylerine psikolojik yardım, destek verilmezse sorun çözülmez (117-119)” (7eO).

“Öğrenci velilerine uzmanlar tarafından eğitim verilmeli okul öğrenci ayağı yetmiyor, veli ayağı da işe katılmalı (140-142)” (10eO).

“Kendini ifade edemeyenöğrenciler şiddet uygular. Öğrencilerin kendilerini ifade etmelerinin sağlanması gerekir (187-188)” (15eO).

Liseler

a- Üst sınıfların alt sınıflar üzerinde baskı uygulaması bir anlamda devrecilik davranışları, kontrolsüz öfke ve buna bağlı olarak darp eylemleri, Laf atma, alkol kullanımı ve kontrolsüz davranışlar, kavga, çeteleşme, Aile içi problemlerin dışa bir yansımaları olarak arkadaşlarına şiddet uygulama, Okul eşyalarına zarar verme, Görüşme yapılan on üç lise müdürlerinden bir tanesi (%8) okullarında zorbalık ve şiddet olmadığını söylemiş, iki okul müdürü (% 15) bu konuda herhangi bir yorumda bulunmamıştır. Görüşme yapılan lise okul müdürlerinin büyük çoğunluğu okullarında zorbalık ve şiddet davranışları olduğunu söylemişlerdir. Pişkin'e (2002) göre, okulda

en zorba davranışlar, teneffüste ve sınıfta uygulanmaktadır. Aynı araştırma, öğrencilerin %44'ünün sözel, %30'unun fiziksel, %9'unun cinsel ve %1'inin de duygusal zorbalığa maruz kaldığını göstermiştir. Kepenekçi ve Çınkır (2003), bedensel zorbalık kategorisi içinde itme davranışının; sözel zorbalık kategorisi içinde ad takma ve alay etme davranışlarının; duygusal zorbalık kategorisi içinde eşyalara zarar verme davranışının ve cinsel zorbalık kategorisi içinde de cinsellik içeren sözler söyleme davranışının okullarda çok sık uygulandığı sonucuna varmışlardır. Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıdadır.

“Okulumda daha çok devrecilik adı verilen üst sınıfların alt sınıflara uyguladığı veya uygulamaya çalıştığı bir durum söz konusu (33-34)” (4eL).

“Karşı cinsten arkadaş edinme ve paylaşımında kıskançlıktan doğan kontrolsüz öfke, küfürleşme, lakap takma, darp eylemleri okul içinde ve dışında olabilmektedir (kız – erkek için ortak). Motosiklet tutkusu ardından hız ve gösteri kapsamında hareketler. Zaman zaman çevresel olumsuz örneklerle bağlı alkol kullanımı sonucu doğan taşkınlıklar. Laf atma. Elle sataşma. (46-57)” (5eL).

“Erkek öğrenciler kendi aralarında yaşadığı problemleri çözmek için içinde buldukları arkadaş grubunu harekete geçiriyorlar. Bu da çete savaşlarına benzer küçük çatışmalara yol açıyor kız öğrenciler birbirlerini çekemedikleri için erkekler gibi grup çatışmalarına yol açan sıkıntılar yaşıyor (238--243)” (25eL).

b- Okul müdürleri okulda yaşanan zorbalık ve şiddetin, çocuğun aile içinde aşırı bencil yetiştirilmesine, öğrencilerdeki bilinçsizliğe, aileden kaynaklanan psikolojik nedenlere ve aile içi şiddete, bağlı olduğunu söylemişlerdir. Görüşme yapılan okul müdürlerinden üçü (%23) bu konu ile ilgili yorum yapmamışlardır. Bu konu ile ilgili olarak yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıdadır.

“Aileden kaynaklanan psikolojik nedenler (209)” (20eL).

“Aile içi şiddetin verdiği sorunlar olabilir (218-219)” (21eL).

“Problem çözme metodunu bilmemeleri. Yardım alacakları mercilerden habersiz olmaları ve aileden gelen alışkanlıklar (244-246)” (25eL).

Okuldaki zorbalık ve şiddet davranışlarının en önemli kaynağının okul çevresi ve aile olduğu bu öğretim kademesinin yöneticileri tarafından da vurgulanmıştır. Bu nedenler konusunda tüm öğretim kademelerinin yöneticilerinin neredeyse görüş birliği içinde oldukları söylenebilir.

c- Okulda zorbalık ve şiddeti önleme konusunda lise okul yöneticilerinden altısı (%46) kendisini yeterli gördüğünü, biri (%8) kendisini orta düzeyde yeterli gördüğünü söylerken, bir okulda zorbalık ve şiddet olayları yaşanmadığı için okul müdürü bu konu ile ilgili herhangi bir yorum yapmamıştır. Ancak, söz konusu istenmeyen davranışların okullarında var olduğunu söyleyen okul müdürlerinden beşinin (%38)

kendilerini değerlendirmeleri konusunda yorumda bulunmamaları manidar bulunmuştur. Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıdadır.

“Yeterli düzeyde. Yıllardır yöneticilik yapıyorum. Artık sorunları ve çözüm yollarını tecrübe edindim (260-263)” (27eL).

“Yeterli düzeyde. Rehber uzman öğretmenlerle okul rehberlik servisiyle işbirliği içinde problemleri ortaya koyar sorunları çözeriz (248-251)” (26eL).

“Yeterli düzeyde. Eğitim ve ikna konusunda başarılıyım (157-158)” (12eL).

“Yeterli düzeyde. Yaş, eğitim yönetimindeki tecrübe, iletişim ve bu kapsamdaki seminerlerden edinilen bilgilerin hayata geçirilmesi hususundaki kazanımlar nedeni ile (58-61)” (5eL).

d- Lise okul müdürleri okulda zorbalık ve şiddeti önleme konusunda; Sorun yaratan öğrenci, öğrencinin ailesi, öğretmenler, okul aile birliği ve gerektiğinde güvenlik birimleri ile iletişime devam edilmesi, bunlar sorun çözmede yeterli olmaz ise ceza uygulanmalı, risk grubundaki öğrenciler ile sık sık toplantılar yapılmalı sorunlar konuşulmalı, okul rehberlik servislerinin etkili olarak çalıştırılmalarının uygun olacağı şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Yapılan görüşmelerden alınan bazı örnekler aşağıdadır.

“Öğretmenlerle, ailelerle, aile birlikleriyle, gerektiğinde güvenlik birimiyle işbirliği ve iletişime devam edilmeli. Bizim çocuklarımız oldukları unutulmamalı (62-64)” (5eL).

“Eğitimde bütün seçeneklerin değerlendirilmeli yetersiz olmazsa ceza sisteminin uygulanması (159-160)” (12eL).

“Zorbalık ve şiddet uygulayabilecek öğrencilerle sık sık bir araya gelip onlarla sohbet ederek önlem alınabilir (214-216)” (20eL).

“Okul aile işbirliği rehberlik servisi yönetim işbirliği, öğretmen yönetici işbirliği, öğrencileri bilgilendirme (264-267)” (27eL).

Tartışma ve Sonuç

Zorbalık ve şiddetin, özellikle okul ile bir araya gelmemesi gerekmektedir. Zorbalık ve şiddet eğitimsizliğin bir göstergesidir (Buluç, 2005). Bunun için okul, yöneticilerinin gerekli önlemleri alması, mecburiyeti vardır. Aksi durumda eğitim kurumları zorbalık ve şiddetin öğrenildiği kurumlar haline dönüşebilir ve bu şekilde anılmaya başlanabilir, giderek toplumsal değerini kaybedebilir. Zorbalık ve şiddetin önüne geçilmesinde etkili olabilecek davranışsal ve duygusal işaretler vardır. Okulda riskli çocuklar için uygulanabilecek bir müdahale planı yapılarak riskli davranış gösteren çocuklara erken müdahale yöntemleri geliştirmek ve uygulamak soruna çözüm getirebilir (Tarı ve diğerleri, 2006). Bu araştırmanın bulgularına göre ilkokul,

ortaokul ve lisede zorbalık ve şiddetin var olduğu anlaşılmıştır. Türkiye’de okulda şiddet, zorbalıkla ilgili olarak yapılan literatür incelendiğinde, bu araştırmanın bulgularını destekleyecek şekilde öğrencilerin önemli bir kısmının fiziksel, sözel, ilişkisel ve cinsel şiddete maruz kaldıkları, sözel zorbalığın fiziksel ve dolaylı zorbalığa göre daha sıklıkla görüldüğü, erkeklerin kızlara oranla daha fazla saldırgan davranışlarda buldukları, (Alikışifoğlu ve ark., 2004; Atik, 2006; Efilti, 2006; Kapçı, 2004; Kepenekçi & Çinkır, 2006; Özcebe, Üner ve Çetık, 2006; Pişkin, 2006; Pişkin, 2002; Şahan, 2007; Yurtal ve Cenkseven, 2006) görülmektedir. Yurtdışında yapılan çalışmalarda öğrencilerin % 30’unun zorbalık yaptığı veya zorbalığa maruz kaldığı belirlenmiştir (Craig, Henderson & Murphy, 2000). Ülkemizde de yapılan çalışmalarda yurtdışına benzer şekilde %35 oranında zorbalık yapma veya zorbalığa maruz kalma bulgusuna rastlanmaktadır (Pişkin, 2006). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda meydana gelen şiddet olayları hakkında 2008 yılında yapılan bir çalışmada; bu olayların %52,2’sinin sözel, %21,9’unun fiziksel, %23,7’sinin duygusal olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin daha çok arkadaş çevrelerinden (%28,5) şiddet gördükleri belirlenmiştir (MEB, 2008). Zorbalık ve şiddetin okul kademelerine göre biçimleri ve dereceleri farklılaşmaktadır. Özcebe (2005), “Şiddet algısı ve sıklığı” konulu araştırmasında, bireylerin yaşlarının büyümesi ile şiddete başvurma oranının da arttığını saptamıştır.

İlkokullarda; kavga, kızlar arasında aşağılama ve genel olarak itme kakma davranışları gözlenirken, ortaokullarda; okul eşyalarına zarar verme, kendini zorla kabul ettirmeye çalışma, saygısız davranışlar, küfür etme, ötekileştirme, arkadaş malına kasıtlı olarak zarar verme (daha çok kız öğrenciler arasında), güçsüzleri kenara itme ve liselerde; devrecilik, çeteleşme, oyun alanlarında hakimiyet kurma, darp, laf atma, keyif verici maddeler kullanma, kontrolsüz öfke ve kavga davranışları görüldüğü anlaşılmıştır. Bu bulgu yurt dışında ve Türkiye’de yapılan bazı araştırma bulguları ile (Karaman Kepenekçi ve Çinkır, 2006; Pişkin, 2006; Williams & Guerra, 2007) desteklenmektedir. Okul müdürlerine göre okullarda görülen bu zorbalık ve şiddet davranışlarının nedenlerinin ailelerin düşük eğitim düzeyleri, çocuğun aile içinde yaşadığı şiddet ve buna bağlı travmalardır. Okul zorbalığının aile içi şiddetle ilişkisini ortaya koyan çalışmalar vardır (Baykal, 2008; Genç, 2007; Olweus, 1993; Ovacık, 2008). Zorbalık yapan çocuğun ailesine bakıldığında genellikle çocuk yetiştirmede tutarsız davranışlar sergileyen, ceza yöntemi olarak genellikle şiddete başvuran, çocuklarını ihmal eden, çocuklarına karşı düşmanca davranan ebeveynler oldukları görülmektedir (Ersanlı 2007; Ersanlı, 2005; Kılıç, 2009; Sukut, 2009). Fitzgerald’a göre (1999; akt., Ayas, 2008), çocuğun ailesi ile arasındaki ilişkinin zayıf olması ya da ailede rededici bir ortamın olması, çocuğun başkalarına karşı olumsuz tutum ve davranış geliştirmesine neden olmaktadır. Ayrıca, akademik başarısızlık, öğrencilerdeki paylaşım duygusu eksikliği, bencillik, öğrencinin gelişim sorunları, psikolojik bozukluklar ve görsel medyanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri olarak açıklanmıştır. Yaşankul (2007), öğrencilerin saldırganlık eğilimleri ile akademik başarı algıları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını söylerken, Öz (2007) ise, yaptığı çalışmada öğrencilerin akademik

başarısının artmasının saldırganlık düzeyini düşürdüğünü bulmuştur. Bunun yanında literatüre bakıldığında şiddet davranışı gösteren ergenlerin paylaşmayı sevmedikleri ve bencil davranışları nedeni ile yakın arkadaş ilişkisi kurmakta zorlandığı ve akranları tarafından daha az sevildiği belirtilmektedir (Levendosky, Huth-Bocks & Semel 2002). Bu nedenler öğretim kademelerine göre değişmekte, öğrencilerin yaşları büyüdükçe ya da öğretim kademesi yükseldikçe daha özelleşmektedir. Yukarıda belirtilen araştırma bulgularını destekler şekilde çevrenin saldırgan davranışlar üzerindeki etkisini inceleyen ampirik çalışmalar, şiddet ve çevresel risk oranı yüksek olan yoksul bölgelerde yetişen çocukların, içe yönelim ve dışa yönelim problem davranışları gösterme riskinin daha fazla olduğunu göstermektedir (Çetinkaya Yıldız ve Hatipoğlu Sümer, 2010). Okulda zorbalık davranışları sergileyen öğrencilerin okulu sevmeyeceği ve akademik başarılarının düşük olduğu söylenebilir (Gür ve Küçük, 2010; Smokowski & Kopasz, 2005). Bunlara ilaveten Tezcan (1996), okulda kız arkadaş edinme sorununun, katı öğretmen davranışlarının, olumsuz medya yayınlarının, yoksulluğun, boş zaman değerlendirme yetersizliğinin, disipline ilişkin olaylar şiddet içeren öğrenci davranışlarının temel nedenleri arasında sayılabileceğini ifade etmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, okulda zorbalık ve şiddetin önlenmesi konusunda dikkate alınmaya değer temalar aşağıda ifade edilmeye çalışılmıştır.

Çevresel etkenler	Bireysel etkenler	Ailesel etkenler
İçinde yaşanan çevresel kültür	Gelişim sorunları	Eğitim düzeyi düşük aileler
Görsel medyanın olumsuz etkileri	Psikolojik sorunlar	Ailenin çocuk yetiştirme tarzı
Kız erkek ilişkileri	Bencillik- paylaşım duygusu eksikliği	Aile içi şiddet
	Düşük akademik başarı	Parçalanmış aile yapısı

Okullarda yaşanan bu istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını önlemek ve bu davranışları ortadan kaldırma konusunda görüşme yapılan okul müdürlerinden 20'si kendisini yönetim konusunda yeterli görmektedir (%61). Bunların 7'si ilkokul, 7'si ortaokul ve 6'sı lise müdürüdür. Araştırmaya katılan okul müdürlerinden 5'i kendini orta düzeyde yeterli görmektedir (%15). Bunların 3'ü ilkokul, 1'i ortaokul ve 1'i lise okul müdürüdür. İlkokul müdürlerinden 2'si ve lise müdürlerinden 6'sı bu konuda kendileri ile ilgili yorum yapmamışlardır. Uysal ve Temel 2001 ve 2002 yıllarında yürüttükleri bir çalışmada şiddet davranışlarına karşı eğitime tabi tutulan öğrencilerin şiddet uygulama eğilimlerinin azaldığını saptamışlardır. Buna göre okul müdürlerinin okulda zorbalık ve şiddet davranışlarına karşı öğrencilere planlı eğitimler düzenlemeleri bu konuda olumlu gelişmeler sağlayabilir. Okulda şiddetin bir eğitim sorunu olduğu söylenebilir. Ancak, eğitimcilerin bu konu ile en az ilgilenen grup

olduğunu ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Öğülmüş, 2006). Çalışmada 33 denekten 8'inin okulda yaşanan zorbalık ve şiddetin önlenmesi konusunda kendisini değerlendirmemesi Öğülmüş'ün bulgusunu destekleyen bir görüntü vermektedir. Ayrıca 5 okul müdürünün kendisini okulda zorbalık ve şiddetin önlenmesi konusunda orta düzeyde yeterli görmesi, okul müdürlerinin bu konuda eğitime ihtiyaç duyduklarının bir göstergesi kabul edilebilir. Okulda zorbalık ve şiddetin önlenmesi konusunda okul müdürleri genel olarak, sorunlu çocukların sorunlarının temelini inilmesi, öğretmenlerin okulda zorbalık yapmaması ve şiddet uygulamaması, okulda öğrencilere değer verilmesi, sorunlu öğrenci ve ailesine birlikte psikolojik destek verilmesi, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine olanak tanınmalı, ciddi denetimler yapılması, okulun dışındaki yetkin kamu kurum ve kuruluşlarından destek alınması, okulda iletişim kanallarının daima açık tutulması ve risk grubundaki öğrenciler ile şiddetin önlenmesi konusundaki önerileri olarak tespit edilmiştir.

Esasen okullar informal yanları formal yanlarından daha kuvvetli insan odaklı kurumlardır. Zorbalık ve şiddeti önlemek adına okullarda iletişim kanalları sonuna kadar açık tutulmalıdır. Okulda sosyal etkinliklere daha fazla ağırlık verilmelidir. Okullar öğrencilerin isteyerek bulunmak istedikleri yerler haline dönüştürülmeli, bunun için öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak düzenlemeler yapılmalıdır. Öğretmen ve veliler zorbalık ve şiddet konusunda bilgilendirilmelidir. Zorbalık ve şiddetle baş etmeye yönelik eğitim programlarına ebeveynler mutlaka dahil edilmelidir. Okul rehberlik servisleri zorba ve kurban öğrencilere davranış yönetimi, kişisel kendini kontrol stratejileri, sosyal beceri eğitimi gibi destekler sağlamalıdır. Gençlere ve çocuklara sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere kolaylıkla ulaşma olanakları yaratılmalıdır. Bu önerilere ilaveten, okullardaki zorbalık ve şiddeti önlemede, "Okul Şiddet Profillerinin" çıkartılması faydalı olabilir. Bu şekilde, önlemlerin; hangi boyutta, hangi düzeyde, nerede, ne zaman ve kim tarafından gerçekleştirileceği belirlenebilecektir. Gereksinimlere polise tedbirlerden uzak kalmaya çalışılmalıdır. Okulda zorbalık ve şiddetin nedenleri ve önlenmesinin yönetimi başlıklı bu çalışma Muğla İlinin Merkez İlçesindeki devlet öğretim kurumları ile sınırlı bir çalışmadır. Araştırma bulgularından yola çıkılarak daha geniş kapsamlı çalışmalar düzenlenebilir.

Kaynakça

- Aksu, A. (2002). *Lise öğrencilerinde psikoaktif madde kullanımı ve şiddet davranışı* (Yayınlanmamış uzmanlık tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Alikaşifoğlu, M., Erginoz, E., Ercan, O., Uysal, O., Kaymak, D.A., & Ilter, O. (2004). Violent behaviors among correlates of physical fighting. *European Journal of Public Health, 14*, 173-177.
- Atık, G. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasındaki zorbalık davranışını yordamada denetim odağı, benlik saygısı, aile stili, yalnızlık ve akademik başarının rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

- Avcı, R. (2006). *Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ayas, T. (2008). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(-), 206-214.
- Baykal, T. (2008). *Ailede kadına yönelik fiziksel şiddet, bu şiddete ilişkin tutumlar ve kişinin şiddet yaşantısı* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Besag, V.E. (1989). *Bullying and victimization in schools*. UK: Open University Press.
- Buluç, B. (2005). Televizyonlarda yer alan şiddet içeren programların okulda şiddete etkisi ve şiddet önleme amacıyla okul yöneticilerinin alabileceği önlemler. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 7(14), 44-73.
- Craig, W.M., Henderson, K., & Murphy, J.G. (2000). Prospective teachers' attitudes toward bullying and victimization. *School Psychology International*, 21(-), 5-21.
- Çetinkaya Yıldız, E. ve Hatipoğlu Sümer, Z. (2010). Saldırgan davranışlarını yordamada çevresel risk, çevresel güvenlik ve okul iklimi algısı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(34), 161-173.
- Çinkır, Ş. ve Karaman-Kepenekçi, Y. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34(34), 236-253.
- Donat B.S. ve Özdemir, Y. (2012). İlköğretim öğrencilerinin saldırgan davranışları ile yaş, cinsiyet, başarı durumu ve öfke arasındaki ilişkiler. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 169-187.
- Efiltili, E. (2006). *Orta öğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin saldırganlık, denetim odağı ve kişilik özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Eisenbraun, K.D. (2007). Violence in schools: Prevalence, prediction and prevention. *Aggression & Violent Behavior*, 12(4), 459-469.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ersanlı, K. (2005). *Davranışlarımız gelişim ve öğrenme*. Samsun: Eser Yayıncılık.
- Ersanlı, K. (2007). *Çocuğun davranışlarının biçimlenmesinde rol model davranışların etkisi okullarda şiddet ve çocuk suçluluğu*. Ankara: Hegem.
- Farrington, D.P. (1993). Understanding and preventing bullying. *Chicago Journals*, 17(1), 381-458.
- Flannery, D.J., Vazsonyi, A.T., Liao, A.K., Guo, S., Powel, K.E., Atha, H., Vesterdal, W., & Embry, D. (2003). Initial behavior outcomes for the peace builders universal school-based violence prevention program. *Developmental Psychology*, 39(2), 292-308.
- Furlong, M.J., & Morrison, G. (2000). The school in school violence: Definitions and facts. *Journal of Emotional & Behavioral Disorders*, 8(2), 71-82.
- Furniss, C. (2000). Bullying in schools: It's not a crime - is it. *Education and The Law*, 12(1), 9-29.

- Genç, G. (2007). *Genel liselerde akran zorbalığı ve yönetimi* (Yayınlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Gökler R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511-537.
- Güçlü, N.(2000). Okula dayalı yönetim. *Milli Eğitim Dergisi*, 148(-), 23-29.
- Gür, K. ve Küçük, L. (2010). Ruh sağlığı sorunu: okullarda zorbalık. *Sted Dergisi*, 19(2), 85-89.
- Işık, H. (2009). Okul güvenliğinin boyutlarına ilişkin kavramsal bir analiz. *İlköğretmen Dergisi*, 25(1), 26-31
- Kapıcı, E.G. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının, depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-13
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi* (17. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Kepenekçi, Y. & Çınkır, S. (2006). Bullying among Turkish high school students. *Child Abuse & Neglect*. 30(2),193-204.
- Kılıç, N. (2009). *İlköğretim 6, 7, 8. sınıf öğrencilerinin zorbalık düzeylerinin yordanması (Konya ili Cihanbeyli ilçesi ilçe Merkez Örneği)* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kızmaz., Z. (2006). Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(11), 47-70
- Krug, Etienne G., Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi & Rafael Lozano (Eds.) (2002). *World Report on Violence and Health*. Ceneva: World Health Organization.
- Levendosky A.A., Huth-Bocks A., & Semel M.A. (2002). Adolescent peer relationships and mental health functioning in families with domestic violence. *J Clin Child Adolesc Psychol*, 31(-),60-265.
- MEB, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. (2008). *Öğrencilerin şiddet algısı*. Ankara. www.meb.gov.tr
- MEB. (2006). *Özel Eğitim rehberlik ve danışma hizmetleri genel müdürlüğü okullarda şiddetin önlenmesi*. Genelge No: 2006/26
- MEB. (2015). *Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi teknik destek projesi: revize erken uyarı uygulamaları (Faaliyet 1.2.4)*.Ankara: Proje ofisi.
- Miles, M.B., & Huberman, M.A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. Londra: Sage.
- Neuman, W.L. (2007). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar*. İstanbul: Yayın Odası Yayıncılık Hizmetleri.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: what we know and what we can do*. Cambridge, MA: Blackwell. ED 384-437.

- Olweus, D. (1995). Bullying or peer abuse at school: Facts and intervtenion. *Current Directions in Psychological Science*, 4(6), 196-200.
- Ovacık, A.C. (2008). *Aile içi şiddetin erkek çocuğunun şiddet içeren suç işleme davranışına etkileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ögel, K., Tari, I. ve Yılmazçetin, C. (2006). *Okullarda suç şiddeti önleme*. İstanbul: Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği. s.9. <http://www.yeniden.org.tr/dokuman/vio14.pdf>
- Öğülmüş, S. (2006). Okullarda şiddet ve alınabilecek önlemler. *Eğitime Bakış*, 2(7), 16-24.
- Öz, S.E. (2007). *İlköğretim 1. kademe 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Özcebe, H., Üner, S. ve Çetık, H. (2006). Adolesanlarda şiddet davranışları (Üç Lise, Ankara, 2004). *1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Unicef Uluslararası Katılımlı Sempozyumu*, 29-30 Mart 2006, Bildiri Özetleri. s.27, İstanbul: Duman.
- Özonur, Ç.D. (2010). *Televizyon mesih mi şeytan mı?*. Ankara: Ütopya.
- Perry, B. (2001). School violence. *Scholastic Scope*, 49(15), 20-21.
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences: Theory & Practice)*, 2(2), 531-562.
- Pişkin, M. (2006) “Akran Zorbalığı Olgusunun İlköğretim Öğrencileri Arasındaki Yaygınlığının İncelenmesi” *1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu*, 28- 31 Mart 2006, MEB VE UNICEF Bildiri Özetleri, İstanbul, <http://iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/index>.
- Postema, K.J. (2006). *School-based social competence program: A grant proposal Project* (Unpublished master’s thesis). California State University, CA.
- Rossmann, G., & Rallis, S.F. (1998). *Learning in the field: An introduction to qualitative research*. California: Sage.
- Scruggs, T.E., Mastropieri, M.A., & McDuffie, K.A. (2007). Co-teaching in inclusive classrooms: A metasynthesis of qualitative research. *Exceptional Children*, 73(4), 392-416.
- Smokowski, P.R., & Kopasz K.H. (2005). Bullying in school: An overview of types, effects, family characteristics and intervention strategies. *Children & Schools*, 27(2), 101-110.
- Sukut, Ö. (2009). *Lise öğrencilerinde akran istismarı* (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Şahan, M. (2007). *Lise öğrencilerinde saldırganlığı yordayan bazı değişkenlerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara
- Terzi, Ş. (2007). Okullarda yaşanan şiddeti önleyici bir yaklaşım: Kendini toplarlama gücü. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(12), 73-82.
- Tezcan, M. (1994). *Eğitim Sosyolojisi* (9.Baskı). Ankara: Zirve.
- Tezcan, M. (1996). Bir şiddet ortamı olarak okul. *Cogito*, 6(7),105-108.

- Tural, K.N. (2006). Okul kültürü içinde şiddet. *Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu*, 20-21 Mayıs 2006, Eğitim Sen Yayınları, 237-239, Ankara.
- Uysal, A. ve Temel, A.B. (2009). Şiddet karşıtı eğitim programının öğrencilerin çatışma çözüm, şiddet eğitimi ve şiddet davranışlarına yansımaları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(1), 20-30.
- Uzuner, Y. (1997). Niteliksel araştırma yöntemlerinin özellikleri. *IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. 10-12 Eylül 1997. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Webster-Stratton, C. (1999). *How to promote children's social and emotional competence*. London: Paul Chapman Publishing.
- Williams, K.R., & Guerra, N.G. (2007). Prevalence and predictors of internet bullying. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 14-21.
- Yaşankul, N. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin saldırganlık eğilimleri ile eğitim algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R.K. (2003). *Case study research. design and methods* (3. Baskı). Thousand Oaks, CA.: Sage.
- Yurtal, F. ve Cenkseven, F. (2006). İlköğretim okullarında zorbalığın incelenmesi. *I. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu*, 28-31 Mart 2006, MEB VE UNICEF Bildiri Özetleri: İstanbul.

Extended Abstract

Researches show that aggressive behaviors have been more encountered among children and adolescents (Donat-Bacıoğlu & Özdemir, 2012; Webster-Stratton, 1999;) and that some students are negatively affected from such behaviors in schools. Flannery et al. (2003) draw attention to violence behaviors as well as bullying among children and adolescents. Peer bullying constitutes an important problem by leading schools not to be safe institutions (Gökler, 2009; Işık, 2009). Peer bullying and violence encountered in schools are considerable issues on the grounds that they affect individuals' mental health and development (Terzi, 2007). Perry (2001) describes the children at risk which are prone to violence as the ones not being able to control their stimulations and behaving reactively, not participating in or staying out of social activities in schools, being unsuccessful and experiencing problems in their classes, being exposed to or witnessing family violence, being abused, and having fragmented families. Ever increasing violence issues detract schools from the perception that they are safe places to have education (MEB, 2015).

Considering the negative influence of bullying and violence issues on students, the studies conducted on such issues in schools become noteworthy. The main purpose of this research is to investigate the reasons of bullying and violence issues in schools

affiliated to Ministry of National Education (a case of Menteşe county of Muğla province), to examine the precautions taken to prevent such issues in schools, to create sensibility and societal awareness among school administrators, teachers, and parents, and to develop suggestions by discussing any possible precautions to be taken. With these purposes in mind, the following research questions are addressed in this study:

1. What are the bullying and violence behaviors encountered in schools?
2. What are the reasons of bullying and violence behaviors encountered in schools?
3. What kind of activities do school administrators organize to prevent bullying and violence behaviors among students in schools?

The research was designed in a qualitative method (Scruggs, Mastropieri & Mc Duffie, 2007). The data of this study was gathered by using the interview method. The participants were asked a total of seven open-ended questions with a semi-structured interview form. The responses were analyzed through the “content analysis” method. Additionally, a questionnaire of fourteen items was added to the interview form in order to depict the existing situation on the research topic (Karasar, 2007). The data derived from the questionnaire at the end of the interview form were digitized with a five-point scale and were analyzed by computing frequencies, percentages and arithmetic means. The intervals in the five-point scale were considered as follows: “1-Never (1.00-1.79); 2-Rarely (1.80-2.59); 3-Sometimes (2.60-3.39); 4-Usually (3.40-4.19); and 5-Always (4.20-5.00)”. Within this frame, it was aimed to depict the evaluations of school administrators towards violence and their efforts for preventing such bullying and violence issues encountered in schools. The sample of this study consisted of a total of 33 school principals working at elementary, lower and upper secondary schools affiliated to Ministry of National Education at Menteşe county of Muğla province in 2013. The sample of the study was determined with a homogeneous sampling technique, one of the purposeful sampling techniques, by selecting among the school administrators who are appropriate for the purpose of this research.

According to the findings of this research, bullying and violence issues are determined to exist at elementary, lower and upper secondary schools. When the literature related to bullying and violence at schools are examined, it is found out that an important proportion of students are exposed to physical, verbal, relational, and sexual violence; verbal bullying is more encountered when compared to physical and indirect bullying; and males display aggressive behaviors more than females do (Alikaşifoğlu, Erginöz, Ercan, Uysal, Kaymak & İter, 2004; Atik, 2006; Efiltili, 2006; Kapçı, 2004; Kepenekçi & Çınkır, 2006; Özcebe, Üner & Çetik, 2006; Pişkin, 2002; Pişkin, 2006; Şahan, 2007; Yurtal & Cenkseven, 2006), which corresponds to the findings of this study. It is pointed out through the studies conducted abroad that a 30% of students display or are exposed to bullying behaviors (Craig, Henderson & Murphy, 2000). Moreover, studies similar to the ones abroad and conducted in Turkey, reveal that a 35% of students display or are exposed to bullying behaviors (Pişkin, 2006). It is determined through a study conducted by Ministry of National Education about the violence issues in

schools in 2008 that 52.2% of such issues are verbal, 21.9% physical, and 23.7% emotional.

According to the findings, it is seen that fighting, humiliation among female students, and hustle and bustle behaviors are observed in the elementary schools; inflicting damage to school property, ingratiating attempts, discourteousness, swearing, othering, causing willful damage to others' properties (especially among females), pushing aside the weak ones are observed in the lower secondary schools; and ganging, asserting dominance in play grounds, pounding, sniping, pleasure-inducing substance usage, uncontrolled anger and fighting behaviors are observed in the upper secondary schools. These findings coincide with findings of certain studies conducted abroad and in Turkey (Karaman Kepenekçi & Çınkır, 2006; Pişkin, 2006; Williams & Guerra, 2007). According to the school principals, such bullying and violence behaviors stem from families' lower education levels, students' family violence and traumas accordingly. 20 (61%) of the school principals interviewed about preventing such undesirable behaviors stated that they have qualifications about the management of such undesirable behaviors. 7 of them are the principals of certain elementary schools, 7 of them are the principals of certain lower secondary schools, and 6 of them are the principals of certain upper secondary schools. 5 (15%) of the school principals who participated in the study have stated that they have qualifications at a medium level regarding the management of such behaviors. 3 of them are the principals of certain elementary schools, one is the principal of a lower secondary school, and one is the principal of an upper secondary school. 2 principals of the elementary schools and 6 principals of the upper secondary schools do not comment about their management of bullying and violence behaviors in schools. Based on the findings, the following recommendations are presented:

- All communication channels should be opened for preventing bullying and violence.
- More social activities should be organized in schools.
- Schools should be transformed into places where students willingly stay, and for doing so, regulations should be made considering the individual characteristics of students.
- Teachers and parents should be informed about bullying and violence.
- Parents should absolutely be involved in training programs to cope with bullying and violence.
- School counselling services should provide support like behavior management, self-control strategies, and social skills education towards bully and victim students.
- Opportunities should be given to allow the young and children to have an access to social, cultural, artistic, and sportive activities.
- Developing school violence profiles could be of benefit for preventing the bullying and violence in schools.